

Corpus der Römischen Funde im Europäischen Barbaricum, Deutschland, t. 1; Bundesländer Brandenburg und Berlin, bearbeitet von Rudolf Laser und Hans-Ulrich Voss unter Mitwirkung von Horst Geisler, Sven Gustavs, Horst Keilling, Achim Leube, Florian Sărățeanu-Müller, Erdmute Schulze, Hartmuth Stange und Ingrid Wetzels, Bonn 1994, 124 ss., 20 tabl., mapa.

Akcja inwentaryzacji importów rzymskich z „barbarzyńskich” terenów Europy postanowiona w dniach 3-7 września 1990 roku we Friedeburgu w Hesji już po czterech latach zaowocowała pierwszym dziełem. Przygotowany pod kierunkiem R. Lasera i H.-U. Vossa pierwszy tom katalogu z terenów niemieckich zawiera zestawienie importów rzymskich z terenów Brandenburgii i Berlina. Ponieważ tom rozpoczyna serię został zaopatrzony we wstęp do całego wydawnictwa, gdzie R. Laser i S. v. Schnurbein omówili zakres chronologiczny i terytorialny planowanego przedsięwzięcia oraz podstawowych pojęć takich jak m. in. „import”, „Wolna Germania” czy „europejskie Barbaricum”.

We wstępie do omawianego tomu główni autorzy omówili szczegółowo kryteria wydzielenia poszczególnych grup importów na terenie Brandenburgii oraz ramy chronologiczne opracowania. Importy z omawianego terenu podzielono na następujące grupy: naczynia metalowe, naczynia szklane, naczynia ceramiczne, części stroju, paciorki, broń i wyposażenie wojenne, narzędzia i przybory, napisy, monety, naśladownictwa przedmiotów rzymskich zarówno

współczesne jak i późniejsze. Ponadto załączono informacje o fałszerstwach i błędnych informacjach istniejących w literaturze.

Po raz pierwszy zastosowano schemat opisu zabytków przygotowany dla całej serii wydawniczej, obejmujący nazwę miejscowości, 1 – numer stanowiska i krótki jego opis, 2 – rodzaj odkrycia, charakter i numer obiektu, 3 – data odkrycia, 4 – literaturę dla całego stanowiska lub określonego obiektu, 5 – nazwę importu i numer kodowy, 6a – opis importu, 6b – dane o technice jego wykonania, 6c – analizy metalurgiczne, 7 – skład zespołów, w których znaleziono importy, 8a – datowanie importów, 8b – datowanie zabytków wchodzących w skład zespołów, 9a – literatura do importu, 9b – miejsce przechowywania i numer inwentarza, 9c – analogie i uwagi szczegółowe, 10 – nazwisko osoby sporządzającej opis. Przy większej ilości zabytków stosowano układ jak w przytoczonym podziale na grupy. Ze szczegółowych rozwiązań pewne wątpliwości budzi postulat datowania importów według dat bezwzględnych z dziejów Imperium Romanum lub na wczesny, środkowy i późny okres Cesarstwa, nato-

miast zabytków towarzyszących w zespołach według chronologii względnej Eggersa, Godłowskiego i Wielowiejskiego. Jest to tym bardziej trudne gdy, jak to wskazuje tabela (Abb. 2), oba podziały są całkowicie rozbieżne. Celowym wydaje się wprowadzenie rubryki zawierającej sugestię co do datowania całego zespołu, szczególnie w sytuacjach gdy datowanie importów i pozostałych ich składników wyklucza się, co zdarza się często.

We wstępie do katalogu, który stanowi zasadniczą część dzieła przedstawiono podział administracyjny Berlina i Brandenburgii, w obrębie którego usystematyzowano miejscowości, w których odkryto stanowiska z obiektami zawierającymi importy, lub w których były one umiejscowione. Omówiono także stan badań, stan źródeł wraz z rozmieszczeniem muzeów przechowujących je oraz rozprzestrzenienie importów na badanym terenie. Wyraźnie widoczne są dysproporcje między terenami zasiedlonymi w okresie wczesnorzymskim (dorzecze Łaby, Haweli i dolnej Szprewy i część dolnego Nadodrza), a pozostałymi terenami, szczególnie dolnymi Łużycami, gęsto zasiedlonymi w okresie późnorzymskim, gdy napływ importów rzymskich na te tereny był bez porównania mniejsze. Część wstępną uzupełniono wykazem podstawowej literatury.

Analiza tekstu katalogu zmusza do nie nowej refleksji na temat granic pojęcia „import”. Można przypuszczać, że poza klasycznymi importami, a więc przedmiotami wyprodukowanymi i powszechnie używanymi na terenie Imperium, wśród „importów” znajdują się przedmioty produkowane na terenach przyłimesowych specjalnie dla odbiorców z terenów barbarzyńskich. W okresie późnorzymskim można się liczyć z wykonaniem na terenach barbarzyńskich szeregu przedmiotów naśladujących rzymskie na poziomie odpowiadającym pierwowzoram. Dotyczy to m. in. narzędzi żelaznych, drobnych przedmiotów brązowych, a być może także części ceramiki i właśnie te przedmioty zaprezentowane w katalogu budzą wątpliwości.

Z rzeczy drobnych wydaje się celowe odniesienie do informacji Ledebura (1838, 71) o odkryciu rzymskiej lampki w Merz, Kr. Beeskow.

Wydanie pierwszego tomu katalogu importów rzymskich z Barbaricum jest momentem przełomowym w dziejach badań nad tą kategorią zabytków. Trzeba mieć nadzieję, że jest to dobry początek i następne tomy opracowywane w różnych krajach Europy środkowej utworzą bibliotekę – dzieło nie mające dotychczas precedensu.

Grzegorz Domański

Adres autora:

prof. dr hab. Grzegorz Domański
Instytut Archeologii i Etnologii PAN O/Wrocław
ul. Więzienna 6, 50-055 Wrocław